

vaukset, ja näytti tälle tuli viime syksynä, kun Peräkylän pitkäaikainen yhteistyökumppani Johanna Ruusuvoori nimitettiin professoriksi Tampereelle.

Keskusteluanalyysi voi tuntua mikrotieteeltä, mutta ainakin periaatteessa siinä(kin) voi-

sivat yhdistyä kaikkien kognitiivisen vallankumouksen esi-isien keskeiset ajatukset: sosiaalisessa vuorovaikutuksessa oppiva ja kehittyvä ihminen, jolle samainen vuorovaikutus luo paineita ja konflikteja, joita edelleen samassa vuorovaikutukses-

sa pyritään työstämään ja ratkaisemaan. Eivätkä vaikuttavat tekijät rajaudu välittömän vuorovaikutuksen mikromaailmaan, vaan läsnä niissä on ihmisen yleinen ja erityinen historia – koko kulttuuri vaikutuksina ja resursseina.

Samassa veneessä

JARKKO ESKOLA

Kirja on jälkimmäinen osa psykiatrian emeritusprofessori Yrjö O. Alasen muistelmista. Ensimmäinen osa ilmestyi vuonna 2010 samalta kustantajalta. *Entinen aika – muistelmateos lapsuudesta ja nuoruudesta* käsitteli kirjoittajan taustaa, lapsuutta, koulua ja opiskeluvuosia sekä suuntautumista elämänuralle.

Professori Yrjö O. Alanen syntyi vuonna 1927 Kurikassa ja jäi eläkkeelle Turun yliopiston psykiatrian professorin virasta vuonna 1990. Muistelmien molemmat osat on kirjoitettu pääosin eläkkeelle jäämistä seuraavina vuosina 1990-luvulla, mutta jälkimmäistä osaa on täydennetty vielä vuosina 2010–2011.

Teos ei ole perinteinen muistelmakirja; siihen sisältyy muistelmaelementtejä mutta myös runsaasti kirjoittamisen ajankohtaan sidottuja kuvauksia ja muisteloita. Kuvatut tapahtumat tai mielenterveyshistorian kulku eivät ole dokumentoituja, vaan pääosin omiin muistiinpanoihin ja muistikuviin perustuvia. Erityisen lämmittävää on Alasen avoin, paikoin intiimikin henkilökohtaiset tun-

teet ilmaiseva kirjoittamistapa. Hän tunnustaa sen muodostuneen kynnykseksi, kun hän tarjosi muistelmien ensimmäistä osaa kaupallisille kustantajille. Lähdeluetteloa tai muuta dokumentaatiota ei teokseen sisälly. Kirjoittajan laajahko oma tuotanto on kirjan liitteenä.

Mielenterveytyön historiaa tuntevalle ja samoja vuosikymmeniä eläneelle avautuu muistiinmerkintöjen kautta kiintoisia välähdyksiä menneitten vuosikymmenten tapahtumista, Turun ollessa kuitenkin kiintopisteenä. Mukana on kuvauksia kansainvälisestä yhteistyöstä, kokouksista ja matkoista, jotka suuntautuivat sekä länteen että Neuvostoliittoon ja sen psykiatrisiin laitoksiin. Mielenkiintoinen ja merkittävä on Alasen kuvaus psykiatrian kehityksestä ja aatteellisella akselilla tapahtuneesta kamppailusta analyyttisen psykoterapian ja sosiaalilääketieteellisen reaali maailman välillä.

Yrjö Alanen on saanut psykoanalyttisen koulutuksensa ensimmäisten Suomessa koulutuksen saaneiden joukossa ja kuuluu täten ”puhdasoppiseen” psykoanalyttiseen koulukuntaan. Se perusti jo 1950-luvul-

Yrjö O. Alanen
Samassa veneessä – psykiatriin
muistelmia ja merkintöjä
Therapeia-säätiö, 2012

la oman koulutusyhdistyksen, joka hyväksyttiin sitten osaksi kansainvälistä psykoanalyttista järjestöä, joka vaalii psykoanalyysin koulutusta ja oppisuunnan puhtautta. Kiistat koulukuntien välillä kärjistyivät sittemmin Martti Siiralan edustaman eksistenssianalyttisen psykoterapian suuntauksen kanssa. Jälkimmäisen suunnan edustaja ei haluttu edellisten joukkoon, ja niin Siirala perusti Therapeia-säätiön ja sen kautta oman psykoterapiakoulutuskuntansa, jolle on sittemmin kehittynyt myös oma kansainvälinen yhteisönsä. Alanen näyttää myöhemmin sijoittuneen näiden oppisuuntien välimaastoon ja kyenneen hyvään yhteistyöhön molemmilla rintamalla omaa skitsofrenian perheterapeutista suuntausta kehittäessään. Muistelmien julkaiseminen Therapeia-säätiön kautta kuvaa hyvin tämän yhteistyön hedelmällistä kehitystä.

Yrjö Alasen keskeisin tieteelli-

nen, tutkimuksellinen ja psykoterapeuttis-hoidollisen kehityksen anti liittyy hänen jäntevään skitsofrenian kehitystä, sen ymmärtämistä ja sen hoitoa koskevaan psykoterapeuttiseen lähestymistapaan, jossa perhe, läheiset ja sosiaalinen miljöö kytetään osaksi hoidollista prosessia. Tälle yksilöä kunnioittavalle ja hänen sosiaalisia suhteitaan korostavalle lähestymistavalle Alanen työtovereineen kehitti myös perheterapeuttisen hoitosuuntauksen. Kirja kuvastaa myös sitä ambivalenssia, joka nykyään vallitsee biolääketieteellisen, lääkkeisiin nojautuvan ja psykoterapeuttis-hoidollisen suuntauksen välillä. Se näkyi erityisen selvänä, kun vuonna 2001 *Duodecim*-lehdessä ilmestyi Skitsofrenian käypä hoito -ohjelma, joka perustui vain ja ainoastaan biolääketieteellistä mallia toteuttavaan Cochrane-taustaan. Siinä edellytetään hyväksytyin hoidon pohjaksi ns. evidence based -kriteereitä. Nämä edellyttävät biolääketieteelle tyypillisiä kaksoissokkokeikoita, joilla voidaan varmistaa hoito-

tavan tai lääkkeen vaikuttavuus.

On selvää, että tämä arviointimenetelmä ei sovellu psykoterapeuttiseen yksilökohtaiseen ja pitkiä hoitosuhteita edellyttävään hoitotapaan. Tuloksellisuuden mittaustavan kriteerit nousevat näin ”sanelemaan” myös hoitotavan ja -hoitokulttuurin kehittämistä ja hyväksyntää. Kyse on merkittävästä tieteen sisäisestä kiistasta ja tuloksellisuuden mittaustavan ongelmasta myös kehitettyjen psykoterapeuttisten lähestymistapojen ja hoitomuotojen osalta.

Ehkä Alasen oman elämäntyön kannalta ongelmallista on, että hänen seuraajansa Turun yliopiston psykiatrian professorina oli tämän uuden käypä hoito -suosituksen promoottori ja siten selkeästi asemoi oman lähestymistapansa ja sitä kautta kansallisen hoitosuosituksen täysin eri linjalle kuin edeltäjänsä.

Suomalaisen psykiatrian kehitykseen Alanen on jättänyt syvät jäljet. Hänen aktiivinen osallistumisensa ja panoksensa psykiatrien koulutukseen ja useiden keskeisten oppikirjo-

jen laatimiseen on ollut mittaava. Hänen valintansa aikanaan kansallisen mielenterveyskomitean, Suomen Psykiatriyhdistyksen ja Suomen Mielenterveysseuran sekä opetusministeriön psykoterapiatoimikunnan puheenjohtajaksi osoittaa hänen asemansa, osaamisensa ja kyvykkyytensä arvostamista sekä yhteiskunnallisilla että ammatillisilla sektoreilla. Alasen sosiaalinen omatunto on näkynyt myös hänen osallisuudessaan Lääkärien Sosiaalisen Vastuun piirissä.

Omassa hallinnollisessa sen ja aktiivisen psykiatrisen hoidon kehittämisen vakuuttavana osoituksena halusta rakentaa hyvinvointiyhteiskunnan perustaa ja turvata sen palvelut myös ryhmille, jotka helposti syrjäytyvät yhteiskunnallisen kamppailun ja rahanjaon maailmassa. Tätä Alasen kirja ja siihen sisältyvät kannanotot myös selkeästi heijastavat. Muistelmien loppuksi sopii hyvin Kaarlo Sarkian runosta *Lehden elämä* lainatut säkeet, jotka viittaavat sukupolvien ketjuun.

Pula-aikana elettyä

MIKKO MÄNTYSAARI

Vuodesta 1928 vuoteen 1933 kestänyt lama-aika synkensi monen suomalaisperheen elämää. Köyhyys ei tietenkään ollut aiemminkaan tuntematon ilmiö, sillä kymmentä vuotta aiemmin maassa riehunut sisällissota jälkiselvittelyineen syvensi köyhyyttä ja pakotti monet lapset kerjuulle. 1860-luvun nälkävuodet elivät vanhempien sukupolvien muistoissa.

Gia Virkkusen sosiaalishistorian väitöskirjan tarkoituksena ”on tarkastella mikrotasolla maaseudun vähävaraisten ihmisten elämäntilannetta 1930-luvulla vaikuttaneen pulan oloissa”. Virkkunen haluaa selvittää, miten pulan kokeneet ihmiset kokivat elämänsä eri elämäntilanteissa, kuten koulussa, työssä tai joutuessaan turvautumaan toisten apuun. Hän

Gia Virkkunen
 ”Köyhyydestä ei puhuttu, sitä vaan elettiin”
 Köyhyyden kokemus ja selviytyminen 1930-luvun pulan oloissa Suomen maaseudulla
 SKS, 2010

tarkastelee köyhyyttä taloudellisella, sosiaalisella ja kokemuksellisella ulottuvuudella.

Virkkusen tutkimuksen ai-